Universiteit Antwerpen

This item is the archived preprint of:

Van de krant naar de Kamer en terug? Een studie naar media-aandacht als inspiratie voor en resultaat van het Nederlandse vragenuur

Reference:

Van Aelst Peter, Van Santen R., Melenhorst L., Helfer L..- Van de krant naar de Kamer en terug? Een studie naar media-aandacht als inspiratie voor en resultaat van het Nederlandse vragenuur

Res publica : tijdschrift voor politieke wetenschappen / Politologisch Instituut - ISSN 0486-4700 - 57:4(2015), p. 433-457

uantwerpen.be

Institutional repository IRUA

Van de krant naar de Kamer en terug?

Een studie naar media-aandacht als inspiratie voor en resultaat van het Nederlandse vragenuur

From newspaper to parliament and back? A study of media attention as source for and result of the Dutch question hour

This study on the role of media attention for the Dutch question hour answers two questions: to what extent is media attention a source of inspiration for oral parliamentary questions? What explains the newsworthiness of these questions? And what explains the extent of media coverage for the questions posed during the question hour? To address this we present a content analysis of oral parliamentary questions and related press coverage in five recent years. Results show first that oral questions are usually based on media attention for a topic. Concerns about media influence should however be nuanced: it is not necessarily the coverage itself, but also regularly a political statement that is the actual source of a parliamentary question. The media are thus an important 'channel' for the interaction between politicians. Second, our analysis shows that oral questions do not receive media attention naturally. Several news values help to explain the amount of news coverage that questions receive. 'Surfing the wave' of news attention for a topic in the days previous to the question hour, seems to be the best way to generate media attention.

Keywords

Question hour; media attention; parliamentary questions; newspaper coverage; content analysis

Inleiding

De Nederlandse Tweede Kamer heeft diverse instrumenten om de regering te controleren. Een daarvan is het individuele vragenrecht van Kamerleden. Er is al jaren discussie over de manier waarop hieraan in Nederland invulling wordt gegeven, onder andere vanwege de groeiende hoeveelheid vragen en de kosten die hiermee gepaard gaan (Van Holsteyn & Post, 2009). Ook wordt de motivatie van parlementariërs om vragen te stellen en de aanleidingen die zij hiervoor aangrijpen bekritiseerd. Kamerleden zouden vooral vragen stellen naar aanleiding van mediaberichtgeving, in plaats van zich bijvoorbeeld te laten inspireren door de gesprekken die ze 'in het land' voeren en werkbezoeken die ze afleggen (Wierenga, 2011). Kamervragen zouden bovendien vooral dienen als middel voor Kamerleden om zich te profileren, de aandacht op zichzelf te vestigen (Visscher, 2006) en te scoren in de media (ROB, 2005).

Bovengenoemde discussie gaat vaak over schriftelijke Kamervragen, net als een analyse van de Volkskrant waaruit blijkt dat krantenartikelen, nieuwssites en televisieprogramma's vaak als bron dienen voor schriftelijke vragen (Bakker & De Pous, 2012). Wetenschappelijk onderzoek bevestigt het beeld dat deze vragen in Nederland vaak op mediaberichtgeving gebaseerd zijn (Welbers, Van Atteveldt, Schaper, & Ruigrok, 2011). Het vragenrecht wordt door de Tweede Kamer echter niet alleen schriftelijk, maar ook mondeling uitgeoefend. Vanwege het actuele karakter en de groeiende hoeveelheid onderwerpen waar de Tweede Kamer zich mee bezig houdt, baseren parlementsleden zich ook in hun mondelinge Kamervragen regelmatig op mediaberichtgeving (Van Aelst & Vliegenthart, 2014). Recent vergelijkend onderzoek toonde zelfs aan dat het vragenuur in Nederland veel meer gemediatiseerd is dan in Frankrijk en Duitsland, met meer media-aandacht voor het vragenuur en meer Kamervragen die tot media-aandacht leiden (Van Santen, Helfer & Van Aelst, 2014). Uit een recente bevraging van

parlementsleden in vijftien landen blijkt dat Nederlandse parlementsleden zich naar eigen zeggen het meest door de media laten inspireren bij het nemen van parlementaire initiatieven (Midtbø, Walgrave, Van Aelst, & Christensen, 2014)

De geproblematiseerde relatie tussen media en politiek wordt in algemene zin veel besproken en is al vaak onderzocht. Veelal analyseren onderzoekers deze relatie op geaggregeerd niveau, bijvoorbeeld in studies naar agenda-setting (zie bijvoorbeeld Van Noije, Kleinnijenhuis, & Oegema, 2008; Wolfe, Jones, & Baumgartner, 2013). In dit onderzoek doen wij echter een gedetailleerde analyse van de relatie tussen media en politiek door in te zoomen op specifieke mondelinge vragen van Tweede Kamerleden. We kiezen er daarbij bewust voor om beide kanten van de relatie met de media te onderzoeken: de media als inspiratiebron voor, en als mogelijk resultaat van, de vragen. We analyseren alle mondelinge Kamervragen die in de periode 2006-2011 gesteld zijn en bekijken hoe vaak Kamerleden hierin naar media verwijzen, hoeveel media-aandacht er vooraf ging aan elke set van vragen en hoeveel berichtgeving er op de gestelde Kamervragen volgde[1]. Ook proberen we te verklaren welke kenmerken van mondelinge vragen leiden tot meer berichtgeving in de Nederlandse pers. We gaan in vergelijking met eerder onderzoek naar media en Kamervragen dieper in op specifieke kenmerken van de berichtgeving voor en na de vragen. Zo bestuderen we of de media-aandacht daadwerkelijk de aanleiding is voor Kamervragen, of louter fungeert als platform voor uitspraken of informatie van andere actoren. Op basis van een inhoudsanalyse van de krantenberichten gaan we ook na of de parlementsleden die de vragen stellen er ook in slagen persoonlijke nieuwsaandacht te genereren.

De interactie tussen media en politiek

In de literatuur over de relatie tussen media en politiek is er het laatste decennium steeds vaker

sprake van een zogenaamde ‘mediatisering van de politiek’. Dit concept gaat ervan uit dat de media een groeiende rol spelen in onze samenleving en dat politici zich daarom aan de media en hun logica hebben aangepast. (Kepplinger, 2002; Mazzoleni & Schulz, 1999 Strömbäck, 2008). Politici zouden zich niet enkel in hun stijl en communicatie, maar ook in hun feitelijke politieke gedrag steeds vaker door de media laten beïnvloeden (Davis, 2007; Strömbäck & Van Aelst, 2013). Bovendien is het voor politici steeds belangrijker geworden dat hun politieke werk aandacht krijgt in de media. Mediatisering verwijst dus zowel naar de media als voorname bron van inspiratie, als naar het belang van media-aandacht voor individuele politici. Het brede concept mediatisering leent zich echter minder goed voor empirische operationalisering. Daarom steunen we in de ze studie vooral op de concepten agenda-setting en nieuwswaarden als leidraad voor het genereren van hypothesen.

Het meer empirische concept ‘politieke agenda-setting’ heeft allerlei onderzoek geïnspireerd dat focust op het effect van media-aandacht op de politieke agenda. Veel van deze studies concluderen dat de media er toe doen (zie voor een overzicht Walgrave & Van Aelst, 2006), maar benadrukken tegelijkertijd de voorwaardelijkheid van zulke media-invloed. Dat politieke actoren reageren op media berichtgeving hangt onder meer af van het type onderwerp (Soroka, 2003), de toon van het nieuws (Thesen, 2013) of de mate waarin de framing aansluit bij die van de partij (Van der Pas, 2014). Over het algemeen worden sterkere effecten gevonden op ‘lagere’ politieke agenda’s, zoals parlementaire debatten (Van Noije et al., 2008), dan op meer substantiële agenda’s zoals wetgeving of de staatsbegroting (Pritchard & Berkowitz, 1993). Die veronderstelde invloed van media op politiek is niet zo gek als men bedenkt dat de media tegenwoordig cruciaal zijn voor een politicus, zowel om zich te informeren over wat er in de samenleving speelt, als om vervolgens zijn of haar eigen ideeën over te brengen aan de kiezer

(Van Aelst & Vliegenthart, 2013). Toch benadrukken en bestuderen wetenschappers ook de wederkerigheid van de relatie (Sellers, 2010; Wolfsfeld, 2011). Politici hebben media-aandacht nodig om hun politieke doelen te bereiken, namelijk het debat en daardoor het beleidsproces beïnvloeden. Het liefst beïnvloeden politici daarom niet alleen de onderwerpen op de media-agenda, maar ook de toon en invalshoek van de berichtgeving. Het wekelijkse vragenuurtje is in dit opzicht een handig instrument voor parlementariërs, niet alleen om hun (partij)belangen te uiten en de regering te controleren, maar ook om hun 'eigen' onderwerpen onder de aandacht te brengen, hoger op de politieke agenda te krijgen, en hiervoor media-aandacht te genereren (Martin, 2011).

Politieke journalisten gaan echter niet alle vragen (evenveel) aandacht verlenen, maar zich eerder laten leiden door bepaalde selectienormen of nieuwswaarden. Nieuwswaarden verwijzen naar breed gedeelde opvattingen onder journalisten over wat het publiek als relevant en boeiend beschouwt. Het gaat om veelal onuitgesproken regels op basis waarvan journalisten keuzes maken over wie en wat er in het nieuws komt (voor een overzicht zie O'Neill & Harcup, 2009). Het onderzoek van Galtung en Ruge (1965) gaf de notie als eerste een empirische basis, door de factoren te benoemen die bepalen welke gebeurtenissen of personen in het nieuws komen. Deze factoren kunnen enerzijds gerelateerd worden aan technische en organisatorische aspecten van de dagelijkse werking van de nieuwsmedia, en anderzijds aan de interesses en verwachtingen van het publiek. Zo zou bijvoorbeeld een gepersonaliseerd politiek verhaal meer kans maken dan een verhaal over de achterliggende structuren. Dit om zowel praktische redenen (bv. omdat het beter in beeld te brengen is) als om commerciële redenen (bv. omdat het publiek zich er beter mee kan identificeren). Verschillende nieuwswaarden, zoals conflictgehalte en politieke status, worden in recent onderzoek gebruikt om te verklaren welke politieke feiten of

uitspraken het nieuws halen en welke niet (zie o.a. Helfer & Van Aelst, 2015; Langer & Sagarzazu, 2015).

Hypotheses

Om de relatie tussen politici en media te onderzoeken bekijken we de dynamiek 'nieuws > Kamervragen > nieuws' vanuit een aantal invalshoeken (zie ook figuur 1). Ten eerste richten we ons op nieuws als inspiratiebron voor Kamerleden. Eerder politiek agenda-setting onderzoek toont aan dat oppositie- en coalitiepartijen ieder een andere relatie met de media hebben (Thesen, 2013). De media zouden een grotere invloed hebben op oppositiepartijen dan op coalitiepartijen, omdat deze laatste gebonden zijn aan een regeerakkoord en gemaakte afspraken (Vliegenthart & Walgrave, 2011a). De oppositie daarentegen is vrij om de regering aan te vallen op actuele onderwerpen en mediaberichtgeving als ammunitie te gebruiken. Bovendien wordt gesteld dat het vragenuur in Nederland in algemene zin steeds meer een oppositie-instrument is geworden (Bovend'Eert & Kummeling, 2011, p. 325). Daarom is te verwachten dat ook voor mondelinge Kamervragen geldt:

H1: Kamervragen van oppositie-Kamerleden zijn meer gebaseerd op de media dan die van coalitie-Kamerleden.

[figuur 1]

We weten nog niet goed of er bepaalde media zijn die vaker als aanleiding dienen voor mondelinge Kamervragen, noch of de media vooral 'doorgeefluik' zijn of een zelfstandige

invloedsfactor. In algemene zin, dus niet specifiek voor Kamervragen, beschouwen parlementariërs audiovisuele media als invloedrijker (Van Aelst en Walgrave, 2011: 299). Tegelijkertijd stelt 'objectief' onderzoek dat kranten meer invloed hebben op de politiek dan audiovisuele media (Walgrave et al, 2008). We weten dus niet of televisie of pers belangrijker zijn voor de deelnemers aan het vragenuur. Daarom stellen we de volgende onderzoeksvraag:

OV1: Naar welke typen media verwijzen parlementsleden in hun Kamervragen?

Het woord 'media' is de meervoudsvorm van het woord 'medium', dat door Van Dale gedefinieerd wordt als 'informatiedrager' of 'middel om iets te bewerkstelligen of over te dragen'. Als gesproken wordt over 'de invloed van de media', hebben we het dan over journalisten en redacties zelf, of is het eigenlijk zo dat de politici die te gast zijn bij de talkshows, of die aangehaald worden in krantenartikelen, de eigenlijke bron zijn van de Kamervragen? Sellers (2010) en Wolfsfeld (2011) betogen dat het meestal de politiek is die het eerste initiatief neemt. De media zouden daardoor meer als 'doorgeefluik' fungeren dan als zelfstandige bron van invloed. Nieuws bestaat tenslotte bij de gratie van gebeurtenissen en informatie, en politiek is hiervoor een belangrijke bron en leverancier. Aan de andere kant kan mediaberichtgeving wel degelijk een nieuwe bron van informatie zijn voor politici, en daardoor bijvoorbeeld aanleiding zijn om Kamervragen te stellen. Omdat ook hierover nog weinig bekend is stellen we de volgende onderzoeksvraag:

OV2: Zijn mediaberichten meestal de daadwerkelijke bron van de Kamervragen, of zijn dat toch politieke of andere actoren?

Vervolgens willen we meer inzicht krijgen in de nieuwswaardigheid van Kamervragen. Daarbij maken we gebruik van het reeds besproken concept 'nieuwswaarden'. Op basis van eerder onderzoek suggereren we drie nieuwswaarden die in het geval van Kamervragen van belang kunnen zijn: politieke status (H2-H3), conflict (H4-H5) en continuïteit (H6-H7).

Volgens het klassieke onderzoek van Galtung & Ruge (1965) zijn verhalen over 'elite people' één van de factoren die de nieuwswaardigheid van (internationaal) nieuws bepalen. Ook Harcup & O'Neill (2001) bevestigden het belang van 'the power elite' voor nieuwsselectie. Deze mensen zijn niet alleen vaker bekend bij het grote publiek, maar hun acties hebben potentieel ook vaker gevolgen voor het leven van gewone mensen. Dat de status of functie van een politicus in grote mate bepaald hoeveel aandacht die persoon krijgt in de media is ondertussen veelvuldig bewezen (Gans, 1979; Tresch, 2009; Vos, 2014). Als we deze nieuwswaarde vertalen naar deze studie zou het voor de nieuwswaardigheid van Kamervragen uit kunnen maken of ze gesteld worden aan de minister of aan een staatssecretaris. Omdat ministers in Nederland een hogere status hebben dan staatssecretarissen is onze verwachting:

H2: Kamervragen die aan ministers gesteld worden krijgen meer media-aandacht dan vragen die gesteld worden aan staatssecretarissen.

Omdat leden van het kabinet bovendien een hogere status hebben dan Kamerleden, verwachten we wat dit betreft een verschil in zichtbaarheid in de media-aandacht na afloop van het vragenuur:

H3: In de berichtgeving die volgt op het vragenuur zijn de aangesproken bewindspersonen zichtbaarder dan de vragenstellers uit de Kamer.

Een tweede klassieke nieuwswaarde is conflict. Dat journalisten focussen op problemen in de maatschappij en zaken die verkeerd lopen in de politiek is van alle tijden. De toenemende concurrentie en competitie zou deze voorkeur voor sensationeel, conflictrijk en negatief nieuws verder versterken (zie voor een overzicht Lengauer, Esser, & Berganza, 2012). Mondelinge vragen waaruit duidelijk conflict spreekt zouden daardoor bijvoorbeeld geschikter zijn om een nieuwsbericht over te schrijven dan vragen die louter informatief van aard zijn. Voor Kamerleden betekent dit dat hun kans op media-aandacht groter wordt naarmate ze meer expliciet kritiek uiten in hun mondelinge vragen. Zo kan een parlementariër bijvoorbeeld expliciet het falen van een minister of staatssecretaris benoemen. Het uiten van dit soort kritiek die op een specifiek persoon gericht is sluit namelijk aan bij de journalistieke trend van personalisering van de berichtgeving (Van Aelst, Sheafer, & Stanyer, 2012).

H4: Kamervragen waarin kritiek geuit wordt op een bewindspersoon krijgen meer media-aandacht dan vragen waarin dit niet gebeurt.

Kritiek kent daarnaast verschillende gradaties. Zo is kritiek vanuit de eigen gelederen zwaarder te verteren en vermoedelijk nieuwswaardiger dan kritiek van buitenaf (zie ook Groeling, 2010). Mogelijk is het bekritiseren van een minister door leden van de oppositie te veel *business as usual* en daardoor niet echt nieuwswaardig. Dat is niet het geval voor kritische vragen van Kamerleden die lid zijn van een coalitiepartij. Zeker als deze vragen een minister of staatssecretaris rechtstreeks bekritiseren, kan dit voor journalisten een indicatie zijn van spanningen binnen een partij of coalitie. Daarom verwachten we het volgende interactie-effect:

H5*: Kamervragen waarin kritiek geuit wordt op een bewindspersoon door een lid van de coalitie krijgen meer media-aandacht dan vragen die uitgaan van de oppositie*.

Een derde relevante nieuwswaarde die we in de literatuur terugvinden is continuïteit (Galtung en Ruge, 1965) of wat Harcup & O'Neill (2001) omschrijven als 'follow up'. Als een gebeurtenis eenmaal in het nieuws is geweest, blijft deze ook vaker in het nieuws komen, omdat de kijker of lezer er bekend mee is en het verhaal daardoor gemakkelijker kan volgen. Deze nieuwe feiten of ontwikkelingen legitimeren ook de oorspronkelijke journalistieke keuze om aandacht te besteden aan de gebeurtenis. Uit intermedia-agenda-setting studies blijkt dat journalisten geneigd zijn om aandacht te besteden aan onderwerpen die eerder al aandacht kregen in andere media (Vliegenthart & Walgrave, 2008). Recente studies hebben daarnaast aangetoond dat het merendeel van alle mondelinge vragen vooraf wordt gegaan door berichtgeving over hetzelfde onderwerp (Van Aelst & Vliegenthart, 2013) en dat Kamerleden met hun mondelinge vragen vooral een breed publiek kunnen bereiken wanneer ze zich aanpassen aan de bestaande media-agenda (ROB, 2005). Wij verwachten dat dit ook voor onze meerjarige Nederlandse studie geldt:

H6: Hoe meer media-aandacht er is voor het onderwerp voorafgaand aan de Kamervragen, hoe meer media-aandacht de vragen na afloop van het vragenuurtje krijgen.

De mediaberichtgeving voorafgaand aan het vragenuur over een onderwerp waar Kamervragen over gesteld worden, bevat soms al een verwijzing naar die Kamervragen. Dit betekent dat er al contact is geweest tussen journalist en politicus voordat de vraag gesteld is. Het lijkt logisch dat als een journalist van tevoren al weet dat er Kamervragen gesteld zullen worden, hij of zij een

follow-up zal schrijven om daarin te rapporteren over de daadwerkelijk tijdens het vragenuur gestelde vragen en de daarop gegeven antwoorden. Dit is ook een vorm van continuïteit. We verwachten daarom:

H7: Kamervragen die aangekondigd zijn in een krantenbericht voorafgaand aan het vragenuur krijgen meer media-aandacht na afloop dan Kamervragen die niet in een krantenbericht aangekondigd zijn.

Mondelinge vragen in Nederland

Moties, interpellaties en ook Kamervragen hebben geen directe wetgevende gevolgen en vaak beperkte politieke gevolgen (Franklin & Norton, 1993; Wiberg, 1994). Toch zijn het belangrijke parlementaire instrumenten, omdat ze de laagdrempeligheid en openheid van het politieke proces bevorderen en ze Tweede Kamerleden in staat stellen om zichzelf en hun Kamerwerk zichtbaar te maken (Bailer, 2011; Wiberg, 1995). In de meeste parlementaire democratieën hebben Kamerleden de mogelijkheid om de regering tijdens een vragenuur mondeling te bevragen over beleidszaken. Hoewel veel landen, waaronder ook Nederland (Bovend'Eert & Kummeling, 2011, p. 320) de organisatie van dit vragenuur hebben gebaseerd op die van het Britse Lagerhuis (Korpershoek & Oostlander, 2006), verschillen de specifieke formele procedures en informele gewoontes per land (Rozenberg, Chopin, Hoeffler, Irondelle, & Joana, 2011; Russo & Wiberg, 2010).

In Nederland kunnen individuele Tweede Kamerleden sinds 1906 mondelinge en schriftelijke vragen stellen aan de regering. Vanaf 1970 is aan het mondelinge vragenrecht vormgegeven middels een wekelijks vragenuur. Om het vragenuur zo actueel mogelijk te

houden, kunnen vragen tot twee uur voor het debat ingediend worden. In maart 2011 zijn onder het Kamervoorzitterschap van Gerdi Verbeet de regels aangepast, met als doel meer verschillende actuele onderwerpen te kunnen bespreken. Ieder Kamerlid mag slechts één onderwerp aanmelden waarover hij of zij vragen wil stellen. De spreektijd van Kamerleden en bewindspersonen is ingekort en interrupties zijn niet langer toegestaan. Fracties mogen bovendien maximaal twee vervolgvragen stellen tijdens het gehele vragenuur. Daardoor worden er sindsdien meer vragen, maximaal zes per vragenuur, behandeld.

Grofweg werden er per week tijdens de in dit onderzoek bestudeerde periode rond de 30 mondelinge vragen ingediend (Omroep MAX, 2012). Uit de aangemelde vragen (geformuleerd als "Vragen van het lid 'X' aan de minister/staatssecretaris van 'Y' over 'het bericht Z'/ 'onderwerp Z'") wordt door de Kamervoorzitter, met behulp van de griffie, een selectie gemaakt. De criteria die gehanteerd worden bij het selecteren van de vragen zijn of het onderwerp actueel, urgent en gewichtig is (Enthoven, 2011, pp. 35-36; Korpershoek & Oostlander, 2006). Het gewicht van een onderwerp is bijvoorbeeld afhankelijk van de consequenties voor belanghebbenden, maar ook van de hoeveelheid media-aandacht die ervoor was. Berichtgeving in nationale kranten is daarbij belangrijker dan in regionale kranten. Ook wordt in ogenschouw genomen of het onderwerp door andere media overgenomen is. Verder geldt dat onderwerpen in principe alleen worden doorgelaten als ze niet al in behandeling zijn in de Kamer en als de geadresseerde bewindspersoon er verantwoordelijk voor kan worden gehouden[2].

Het Nederlandse vragenuur is dus zo vormgegeven dat mondelinge vragen over actuele onderwerpen moeten gaan, waardoor ze vaak gebaseerd zijn op het publieke debat dat wordt gevoerd in de media. Dit is overigens niet in alle landen het geval. Uit een vergelijkende studie naar Kamervragen en media-aandacht in Nederland, Frankrijk en Duitsland blijkt dat

Kamervragen in deze laatste twee landen veel minder gericht zijn op en gevolgd worden door berichtgeving (Van Santen, Helfer, & Van Aelst, 2013). In Nederland vormen de media daarentegen een belangrijke inspiratiebron vormen voor Kamervragen, die een bronverwijzing, bijvoorbeeld naar een nieuwsbericht of tv-uitzending, horen te bevatten (Enthoven, 2011, p. 34). Sinds augustus 1993 wordt het wekelijkse vragenuurtje live uitgezonden op televisie, om de populariteit van het 'instituut' onder Kamerleden te vergroten. Dit heeft gewerkt: gemiddeld keken er in de periode 2006-2011 per jaar 113.200 mensen naar het mondelinge vragenuur (Tweede Kamer, 2012, p. 23). Onderzoek in Groot-Brittannië en de Verenigde Staten toont aan dat dergelijke live-uitzendingen parlementariërs aanzetten tot mediageniek gedrag en de zichtbaarheid van het parlement verhogen, wat vervolgens weer helpt om de media te bereiken (Cook, 1986; Negrine, 1999).

Data en methoden

Voor dit onderzoek is een inhoudsanalyse uitgevoerd van alle mondelinge parlementaire vragen en gerelateerde krantenberichtgeving in 2006, 2007, 2009, 2010 en 2011.[3] Dit heeft geresulteerd in een totale populatie van 566 Kamervragen. Voor het toetsen van de effecten van diverse variabelen op de hoeveelheid persaandacht hebben we, vanwege de scheve verdeling van de afhankelijke variabele (bijna 56% procent van de Kamervragen krijgt geen media-aandacht na het vragenuurtje)[4], een negatieve binomiale regressieanalyse uitgevoerd.[5]

Uitgebreide instructies voor het verzamelen van de krantenartikelen en het coderen van alle variabelen zijn vastgelegd in een codeboek. Deze is ontwikkeld op basis van bestudering van een selectie van het te coderen materiaal, in samenspraak met vier onderzoekers. Alle training en codering vond plaats aan XXX.[6] De volgende variabelen zijn gecodeerd:

Media-aandacht voorafgaand aan de Kamervragen. Voor elke individuele set van Kamervragen werd door de codeur een aparte zoekopdracht uitgevoerd in LexisNexis naar (1) gerelateerde artikelen (2) uit de landelijke dagbladen (3) in de vijf dagen (vrijdag t/m dinsdag) voor het vragenuur. De dagbladen in ons onderzoek zijn NRC Handelsblad, NRC Next, de Telegraaf, De Volkskrant, Trouw, Algemeen Dagblad, Het Parool en Financieel Dagblad. Alleen artikelen over exact hetzelfde onderwerp als de vragen werden gecodeerd. Als een set van Kamervragen bijvoorbeeld gaat over hoofddoekjes voor ambtenaren, dan zijn alleen die krantenberichten die in de 5 dagen voor het vragenuur verschijnen over hoofddoekjes en ambtenaren gecodeerd, en niet breder gerelateerde artikelen over bijvoorbeeld immigratie. Er is een maximum van 20 artikelen gecodeerd per set van vragen. In de regressieanalyse is het totale aantal voorafgaande krantenartikelen per set als onafhankelijke variabele gebruikt.

Media-aandacht na Kamervragen. Deze variabele werd op vergelijkbare wijze geconstrueerd. Voor elke set van Kamervragen werd door de codeur een aparte zoekopdracht uitgevoerd naar (1) gerelateerde artikelen (2) uit de landelijke dagbladen (3) in de *twee* dagen (woensdag en donderdag) na het vragenuur. Alle artikelen over exact hetzelfde onderwerp als de vragen, *én* die ofwel de vraagsteller of de geadresseerde bewindspersoon noemen, of een expliciete verwijzing naar de Kamervragen bevatten, werden geselecteerd en gecodeerd. In de regressieanalyse is het totale aantal krantenartikelen per set van Kamervragen als afhankelijke variabele gebruikt.

Kamervragen-verwijzing. Voor elke set van Kamervragen is in een dichotome variabele gecodeerd of er in de media-aandacht voorafgaand aan de Kamervragen in minimaal één krantenartikel al verwezen werd naar de (te stellen) Kamervragen (1) of niet (0).

Media-verwijzing. Voor elke set van Kamervragen is in twee dichotome variabelen gecodeerd of in de vragen expliciet naar media in het algemeen ("de media…", "de pers…") werd verwezen

(1) of niet (0), en of naar een specifiek medium ("in de Volkskrant van … stond dat…") werd verwezen (1) of niet (0).

Bron. Voor elke set van Kamervragen waarin een bron (een onderzoek, uitspraak, rapport, etc.) werd aangehaald, is in een categoriale variabele gecodeerd naar wat voor soort bron de vragen verwijzen: media (bijvoorbeeld een onderzoeksjournalistiek artikel, hoofdredactioneel commentaar, of een mediabericht waarin geen andere bron wordt genoemd), politiek (bijvoorbeeld een uitspraak van de betreffende minister, van een Kamerlid of van een partijbestuurder), of overig (bijvoorbeeld een persbericht van een lobbygroep, een rapport van een onderzoeksinstituut, etc.).

Actoren. Voor elke set van Kamervragen is de partij van het vraagstellende Kamerlid gecodeerd. Deze partijcodes werden gehercodeerd naar een dichotome variabele coalitie (1) of oppositie (0). De geadresseerde bewindspersoon werd ook gehercodeerd naar een dichotome variabele, die aangeeft of de vragen waren gericht aan een minister (1) of staatssecretaris (0). Hierbij is rekening gehouden met de verschillende regeringssamenstellingen gedurende de onderzoeksperiode: kabinet-Balkenende II (CDA, VVD, D66) van 27-5-2003 tot 7-7-2006; minderheidskabinet-Balkenende III (CDA en VVD) van 7-7-2006 tot 22-2-2007; kabinet-Balkenende IV (CDA, PvdA, CU) van 22-2-2007 tot 14-10-2010; en kabinet-Rutte I (VVD, CDA, met gedoogsteun van PVV) van 14-10-2010 tot 5-11-2012. In de regressieanalyse zijn deze dichotome actor-variabelen als onafhankelijke variabelen gebruikt.

Kritiek op bewindspersoon. Kritiek op de geadresseerde bewindspersoon is aanwezig als de plannen, het beleid of de prestaties van de minister of staatssecretaris zelf expliciet worden bekritiseerd in de Kamervragen. Bijvoorbeeld: "We zullen deze minister hierin niet steunen. Zijn oplossing op de korte termijn is echt van de gekke." In de regressieanalyse is het al dan niet

aanwezig zijn van dergelijke gepersonaliseerde kritiek in de vragen als onafhankelijke variabele gebruikt.

Resultaten

Een overzicht van het totale aantal Kamervragen in de onderzochte jaren (zie figuur 2) toont dat het aantal gestelde vragen per jaar schommelt. Tijdens verkiezingsjaren 2006 en 2010 worden beduidend minder vragen gesteld (resp. n=88 en n=87) dan in jaren zonder verkiezingen. In 2011 zijn de meeste vragen gesteld (n=152). Dit is begrijpelijk, gezien het feit dat in 2011 de regels van het vragenuur op zo'n manier zijn aangepast dat er per vragenuurtje meer vragen gesteld konden worden. De oppositie stelt veel meer Kamervragen dan de coalitie: gemiddeld wordt driekwart van de vragen gesteld door leden van oppositiepartijen.

[figuur 2]

Als we kijken op het niveau van de fracties en thema's (niet in het figuur) dan blijkt dat de SP de meeste Kamervragen (n=108) stelt, gevolgd door respectievelijk het CDA (n=88), GroenLinks (n=85), de PvdA (n=80), de VVD (n=72), de PVV (n=63), D66 (n=38) en de overige kleine partijen (samen n=32). Mondelinge vragen gaan over een divers scala aan onderwerpen, maar hebben het vaakst betrekking op de thema's 'Veiligheid & Justitie' en 'Economische Zaken & Financiën'.

Afgezien van een kleine afname in 2010, is er voor het onderwerp van zo'n 80% van alle Kamervragen vooraf al media-aandacht ('media voor') geweest. De hoeveelheid Kamervragen waarover na afloop van het vragenuurtje bericht wordt, ligt veel lager: gemiddeld wordt er over

45% van de gestelde mondelinge vragen in de daaropvolgende dagen geschreven in de kranten ('media na'). In 2011 is er in verhouding veel minder media-aandacht voor het vragenuur dan in de voorgaande jaren. Ook dit lijkt het gevolg van de dat jaar veranderde regels: omdat er in totaal veel meer vragen gesteld zijn, daalt het percentage vragen waarover geschreven wordt. Het absolute aantal vragen dat de krant haalt, stijgt echter licht: in 2010 was er voor 45 gestelde mondelinge vragen media-aandacht, in 2011 voor 50 vragen. Over de gehele periode bericht de Volkskrant het vaakst over (de onderwerpen van de) Kamervragen, zowel voor (n=371) als na (n=122) het vragenuur, gevolgd door De Telegraaf (n=343/92) en Trouw (n=289/114). In totaal spelen de media bij 11% (n=63) van de gestelde Kamervragen geen enkele (waarneembare) rol bij de totstandkoming van de vragen. De onderwerpen van deze vragen kregen in de week voor het vragenuur geen media-aandacht en de vragen zelf bevatten geen verwijzing naar berichtgeving erover. Deze vragen zijn zeer divers, maar het valt wel op dat een derde van die vragen worden gesteld door de SP, voornamelijk over gezondheidszorg. Media-aandacht voor het onderwerp voorafgaand aan het vragenuur blijkt niet noodzakelijk voor berichtgeving na afloop. Ongeveer een derde van deze 63 vragen krijgt na het vragenuurtje namelijk wél wat media-aandacht. Dat is het meest het geval bij vragen van de SP (n=6) en D66 (n=4). Het lijkt er dus op dat de grotere oppositiepartijen het vaakst proberen zelf een onderwerp op de agenda te zetten, maar ze genereren daarmee slechts af en toe media-aandacht, in de vorm van een of twee berichten in de krant.

Met betrekking tot onze eerste hypothese blijkt dat Kamervragen van oppositie-Kamerleden *niet* vaker gebaseerd zijn op media-aandacht (zie tabel 1). Vragen van zowel de oppositie als de coalitie worden in driekwart van de gevallen voorafgegaan door persaandacht voor dit onderwerp. Coalitie-Kamerleden verwijzen zelfs vaker expliciet naar de

mediaberichtgeving in hun vragen, zoals bijvoorbeeld de vragen van VVD-Kamerlid Venrooy-van Ark aan de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport op 14 juni 2011 waarin zij verwijst naar het artikel "Zorg in Groningen kent geen regels, wel gezond verstand" in de Volkskrant van die ochtend.

[tabel 1]

Maar naar welke media verwijzen Kamerleden dan precies als ze expliciet aan berichtgeving refereren in hun Kamervragen (OV1)? En waren de media in deze gevallen daadwerkelijk zelf de bron, of was het bericht of de uitzending feitelijk een 'doorgeefluik' voor informatie van een andere bron (OV2)? Van alle mediaverwijzingen in Kamervragen is 19% heel algemeen, wat inhoudt dat niet aan een specifiek medium of bericht gerefereerd wordt. Het Kamerlid zegt dan bijvoorbeeld "de kranten berichtten gisteren…" of "het was in de media…" Veel vaker (81%) is er sprake van een specifieke verwijzing, zoals naar een bepaald krantenbericht (64% van die specifieke verwijzingen). Een kwart van de specifieke media-vermeldingen verwijst naar een televisie-uitzending (27%); in de overige gevallen wordt verwezen naar een ander medium, zoals een radio-uitzending, tijdschrift of internetsite (9%).

Dat het Kamerlid een medium noemt wil echter niet per se zeggen dat hij of zij zich uitsluitend baseert op 'de media'. Het kan namelijk ook zijn dat de eigenlijke bron van de vragen bijvoorbeeld een uitspraak van een minister is, waarover in een krantenbericht wordt geschreven: "In het Algemeen Dagblad van gisteren las ik dat de minister zegt dat ze maatregelen zal nemen…" In zo'n geval is er sprake van een mediaverwijzing, maar is 'de uitspraak van de

minister' de eigenlijke (politieke) bron van de Kamervragen. Om het verschil tussen media als zelfstandige invloedsfactor en media als 'doorgeefluik' te onderzoeken (OV2), hebben we bekeken wie of wat de eigenlijke bron van de vragen is. In 40% van de Kamervragen waarin een mediabron wordt genoemd, is die bron ook echt het mediabericht zelf. Het gaat dan bijvoorbeeld om een onderzoeksjournalistiek artikel, een achtergrondstuk of een commentaar, of om een bronverwijzing naar media waarin geen andere actor genoemd wordt. In 39% van de gevallen is de bron uiteindelijk politiek: eerdere uitspraken, beloftes of rapporten van de aangesproken minister, een andere politicus of 'de overheid', die vermeld worden in mediaberichtgeving, zijn dan de bron waarop Kamervragen gebaseerd zijn. De overige 20% betreft bronnen zoals onderzoeksuitkomsten, uitspraken van belangengroepen, particuliere instellingen, etc.

Nieuws dient dus regelmatig als inspiratiebron voor Kamervragen. Dat ze gebaseerd zijn op of verwijzen naar berichtgeving in de media biedt echter geen enkele garantie dat er ook media-aandacht zal zijn voor de gestelde vragen. Wat maakt deze vragen zelf nieuwswaardig? Wanneer schrijven de kranten na het vragenuurtje over gestelde vragen? We voeren een regressieanalyse uit om te bestuderen welke nieuwswaarden zorgen voor (meer) media-aandacht (zie tabel 2).

[tabel 2]

Eerst testen we het belang van de nieuwswaarde 'macht' of 'politieke status'. De verwachting luidde dat Kamervragen die expliciet gericht zijn aan ministers meer media-aandacht krijgen dan vragen aan staatssecretarissen (H2). Deze hypothese wordt echter niet ondersteund (B=.145,

p=.368). Opnieuw gaat het effect wel in de verwachte richting, maar is het niet significant. Ook vragen die gesteld worden aan de minister-president bleken niet significant nieuwswaardiger te zijn dan vragen aan andere bewindspersonen (niet in tabel).

Hoewel het stellen van vragen aan een minister in plaats van staatssecretaris dus niet tot significant meer media-aandacht leidt, zijn de aangesproken bewindspersonen wel heel zichtbaar in die opvolgende berichtgeving (niet weergegeven in tabel). In 97% van de berichten over gestelde Kamervragen is de bewindspersoon zichtbaar, terwijl maar in 30% van de berichten het Kamerlid wordt genoemd dat de vragen stelt. Dit bevestigt hypothese drie dat bewindspersonen zichtbaarder zijn dan Kamerleden en toont aan dat zelfs als vragen media-aandacht krijgen, dit niet per se leidt tot persoonlijke zichtbaarheid. Vragen mogen stellen tijdens het vragenuurtje is dus nog geen garantie voor het genereren van exposure.

Vervolgens testen we het belang van het conflictgehalte van mondelinge vragen. Vragen waarin kritiek geleverd wordt op bewindspersoon zijn duidelijk nieuwswaardiger dan waarin vragen dat niet gebeurt (H4) (B=.431, p=.007). Er blijkt, zoals verwacht, bovendien sprake te zijn van een interactie-effect (model 2). Het is namelijk relevant of de Kamervragen waarin kritiek geleverd wordt op een bewindspersoon afkomstig zijn van de oppositie, of van de coalitie. Over het algemeen resulteren Kamervragen van oppositie-Kamerleden niet vaker in media-aandacht dan die van coalitie-Kamerleden (B=-.207, p=184), maar als de kritische Kamervragen afkomstig zijn van een Kamerlid van een coalitiepartij resulteert dit in significant meer media-aandacht voor de vragen (H5) (B=.882, p=.015). Dit ondersteunt de vijfde hypothese, al moeten wel opgemerkt worden dat het in de praktijk niet vaak voorkomt dat kritische vragen afkomstig zijn van een lid van de coalitie.

Tot slot gaan we dieper in op de nieuwswaarde continuïteit. Het meest overtuigende effect dat we vinden (tabel 2) betreft de relatie tussen media vóór en media na bepaalde Kamervragen: hoe meer media-aandacht er is voor het onderwerp voorafgaand aan de Kamervragen, hoe meer media-aandacht die vragen na afloop van het vragenuurtje krijgen (B=.100, p=.000). Hiermee is onze zesde hypothese bevestigd. De kans op (substantiële) media-aandacht voor gestelde Kamervragen neemt dus aanzienlijk toe als deze gaan over een actueel onderwerp waarvoor in de media reeds aandacht is. Onze resultaten geven ook steun aan de zevende hypothese over continuïteit: Kamervragen die aangekondigd zijn in een krantenbericht voorafgaand aan het vragenuur krijgen meer media-aandacht na afloop dan Kamervragen die niet expliciet vooraf genoemd zijn. Dit betekent dat de kans op media-aandacht na afloop van Kamervragen dus ook groter is als de Kamervragen al voor het vragenuur in de media aangekondigd zijn. Dit fenomeen blijkt relatief vaak voor te komen: bij 12% van de Kamervragen wordt in minstens één krantenartikel vooraf reeds gewag gemaakt van de vragen en/of de daarop volgende discussie in de Kamer.

Conclusies en discussie

Het doel van dit onderzoek is om meer inzicht te verkrijgen in de rol die media-aandacht speelt bij het Nederlandse vragenuurtje. Daarbij staan twee vragen centraal: in hoeverre dient media-aandacht als inspiratiebron voor mondelinge Kamervragen? En welke factoren verklaren hoe nieuwswaardig Kamervragen zijn?

Met betrekking tot de eerste vraag blijkt dat berichtgeving in de media bij negen op de tien Kamervragen een rol speelt. Dit betekent dat er in de dagen voorafgaand aan het wekelijkse vragenuurtje media-aandacht was voor het onderwerp van de vragen, en/of dat het betreffende

Kamerlid in zijn of haar vragen expliciet verwijst naar media. In beide gevallen geeft de berichtgeving aanleiding voor het stellen van vragen. Media-aandacht blijkt dus bijna steevast een voorwaarde te zijn om mondelinge vragen te stellen tijdens het vragenuur. Een plausibele verklaring hiervoor is het feit dat het onderwerp van mondelinge vragen aan het criterium 'actueel' moet voldoen. Alle Kamerleden, ongeacht of zij nu lid zijn van een coalitie- of oppositiepartij, zullen dan ook waar mogelijk hun Kamervragen baseren op de actualiteit - een verwijzing naar een artikel of televisie-uitzending is daarvoor natuurlijk bij uitstek een geschikt bewijs. Opvallend daarbij is dat leden van de coalitie in hun Kamervragen vaker expliciet naar mediaberichtgeving verwijzen dan leden van de oppositie. Leden van de coalitie voelen bij het stellen van vragen aan hun 'eigen' ministers en staatssecretarissen blijkbaar de behoefte om te benadrukken dat de kwestie recent belicht is in de media.

Uit de data is verder gebleken dat de berichtgeving die in de bronvermelding bij de Kamervragen wordt aangedragen zeker niet in alle gevallen afkomstig is van 'de media' zelf. De media fungeren ongeveer even vaak als medium of 'doorgeefluik', als dat ze zelf de daadwerkelijke bron van het nieuws zijn. In vier van de tien gevallen zijn uitspraken of handelingen van politieke actoren die vermeld worden in een artikel namelijk de eigenlijke bron van de vragen. Dit nuanceert het bestaande beeld van 'de invloed van de media', omdat het dus zeker niet altijd de journalist degene is die het nieuws heeft gecreëerd. Het feit dat zoveel vragen volgen op of verwijzen naar media-aandacht geeft wel aan dat de media een belangrijk kanaal vormen voor de interactie tussen politici, wat aansluit bij ideeën over de mediatisering van de politiek.

Vervolgens hebben we onderzocht welke nieuwswaarden van belang zijn om te verklaren waarom sommige mondelinge vragen aandacht krijgen (45%), terwijl een meerderheid van de

vragen nooit het nieuws haalt (55%). De nieuwswaarde continuïteit (H6-H7) blijkt de sterkste voorspeller te zijn. Kamerleden kunnen het best aandacht genereren door vragen te stellen over een onderwerp waar al veel media-aandacht voor is. De aandachtscyclus speelt een belangrijke rol: zijn er voorafgaand aan het vragenuurtje al veel berichten over het onderwerp van de vragen verschenen, dan is de kans op veel aandacht voor de Kamervragen na afloop heel groot. Deze meerjarige studie bevestigt daarmee uitkomsten van eerdere studies die zich op kortere onderzoeksperioden baseerden, en laat zien dat de invloed van zo'n aandachtscyclus meer structureel van aard is. Dit onderzoek toont bovendien een nieuw, meer specifiek verband aan: de kans op aandacht voor gestelde vragen is namelijk veel groter als de Kamervragen van tevoren al aangekondigd worden in de media. Politici die erin slagen om voorafgaand aan het vragenuur al de aandacht van journalisten op hun vraag te vestigen, hebben veel kans dat de journalist na het vragenuur een follow-up zal schrijven. Overigens blijkt het zeer moeilijk, maar niet onmogelijk, om media-aandacht te genereren met Kamervragen over onderwerpen waar de media eerder nog helemaal niet over berichtten. Hoewel het maar een klein aantal vragen betreft, blijken partijen soms in staat om mediaberichtgeving te krijgen voor vragen over onderwerpen die in de voorgaande dagen nog niet op de media-agenda stonden.

Naast de continuïteit van de nieuwsagenda blijkt ook het conflictgehalte van de vraag van belang te zijn (H4-H5). Niet zozeer algemene kritiek, maar het expliciet en persoonlijk uiten van kritiek aan het adres van de bewindspersoon vergroot de kans op media-aandacht. Als deze kritiek afkomstig is van een coalitiegenoot wordt de nieuwswaardigheid ervan aanzienlijk vergroot. Dit sluit volledig aan bij onze verwachting dat conflict, negativiteit, en zaken persoonlijk maken helpen om in het nieuws te komen. Tot slot bleek ook de politieke status een rol te spelen in de berichtgeving achteraf, maar niet helemaal zoals we verwacht hadden. Zo

blijkt dat het statusverschil tussen staatssecretarissen en ministers niet van invloed is op de hoeveelheid media-aandacht die Kamervragen genereren. Mogelijkerwijs beschouwen journalisten beide als personen van een relatief hoog statuur, of is de statuur van de persoon die aangesproken wordt van ondergeschikt belang aan de inhoud van de vraag. Of een onderwerp onder de verantwoordelijkheid van de minister valt of gedelegeerd is aan een staatssecretaris, is bovendien bij de verdeling van portefeuilles al vastgelegd. Hierdoor zijn de status van de actor en de onderwerpen die deze persoon onder zijn hoede heeft onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Vragen die aan een staatssecretaris gesteld worden kunnen zo door het onderwerp op meer belangstelling van de media rekenen. Zo krijgen bijvoorbeeld vragen over het Nibud-onderzoek naar de armoedesituatie onder ouderen relatief veel media-aandacht (8 artikelen), hoewel deze gesteld waren aan de relatief onbekende staatssecretaris Van Hoof van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Het meer uitgesproken statusverschil tussen bewindspersoon en parlementslid blijkt wel van belang (H4). De aangesproken bewindspersonen is immers vrijwel altijd zichtbaar in de berichtgeving die volgt op de vraag, in tegenstelling tot de vraagsteller die lang niet altijd belangrijk genoeg is om genoemd te worden in het nieuwsbericht (H3). Mondelinge vragen zijn voor parlementariërs dus zeker niet altijd een gemakkelijke manier om aan het grote publiek te laten zien dat zij politiek gehoor geven aan signalen uit de samenleving.

Laten we tot slot terugkeren naar de kritiek aan het adres van parlementsleden waarmee we dit artikel openden. Op de vraag of Nederlandse parlementsleden zich in het vragenuurtje te sterk laten leiden door de media en de waan van de dag kunnen we voorlopig een genuanceerd antwoord formuleren. Ons onderzoek heeft bepaalde patronen van de relatie tussen media en Kamervragen blootgelegd, maar sommige aspecten vragen om nadere bestudering. Mondelinge vragen blijken inderdaad vaak gebaseerd op media-aandacht, ook als er door de vraagsteller niet

expliciet naar media verwezen wordt. Het is dus wel degelijk zo dat er een sterk verband is tussen mediaberichtgeving rond het weekend en het vragenuurtje op dinsdagmiddag. Regelmatig wordt in de berichtgeving echter een politiek statement gemaakt, dat vervolgens de eigenlijke bron is voor de Kamervragen. De zorgen over de nadrukkelijke rol van de media worden hierdoor enigszins genuanceerd. Toch zijn in evenveel van de gevallen de mediaberichten wel de echte bron van de vragen. Er is echter verder onderzoek nodig om na te gaan in welke mate parlementsleden hier 'slaafs' de media volgen, of eerder strategisch inspelen op het nieuws en alleen die berichten gebruiken die aansluiten bij hun politieke agenda. Recent onderzoek in Nederland wijst namelijk bijvoorbeeld uit dat parlementsleden soms de actualiteit aangrijpen om hun inspanningen in een wetgevend proces te ondersteunen (Melenhorst, 2015). Een ander element dat de zogenaamde 'media-afhankelijkheid' van Kamerleden kan beïnvloeden, is de rol van de Kamervoorzitter, die een centrale rol speelt in het selecteren van mondelinge vragen. Zo is het goed mogelijk dat het belang dat gehecht wordt aan de actualiteitswaarde van Kamervragen, maar ook het verschil in benadering van het vragenuur door diverse Kamervoorzitters, een effect heeft op de mate waarin Kamerleden zich als het ware 'verplicht' voelen om hun vraag te linken aan zaken in het nieuws. Het zou daarom goed zijn als toekomstig onderzoek inzoomt op de cruciale positie van de voorzitter in dit proces. Tot slot zou het waardevol zijn om te achterhalen wat de aanleiding is voor Kamervragen die al media-aandacht krijgen voordat ze gesteld zijn. Wie neemt het initiatief voor deze zogenaamde een-tweetjes? Biedt het Kamerlid de journalist een primeur aan door vooraf zijn vragen door te spelen? Of geeft de journalist een voorzetje door het Kamerlid te wijzen op een probleem waarover vragen gesteld zouden kunnen worden? Wij hopen dat onze analyse van Kamervragen en persaandacht

een bron van inspiratie mag zijn bij het verder ontrafelen van de dynamische relatie tussen media en parlement die onze hedendaagse democratie kenmerkt.

Noten

1. Mondelinge vragen bestaan in Nederland altijd uit een set van meerdere vragen. Om die reden wordt in dit artikel niet gesproken over het stellen van 'een Kamervraag', maar over het stellen van 'Kamervragen' en over de 'set van vragen' over een thema.

2. Het feit dat de Kamervoorzitter met behulp van de griffie beslist welke van de aangemelde Kamervragen ook daadwerkelijk gesteld mogen worden tijdens het vragenuur, betekent dat de voorzitter een belangrijke *gatekeeper*-rol speelt. Omdat de onderzoekers echter geen inzicht hebben in het geheel van de aangemelde vragen in de onderzocht periode, is het niet mogelijk om vast te stellen welke vragen de streep niet gehaald hebben en op welke manier dit de verdeling van Kamervragen over bijvoorbeeld onderwerpen, fracties en bronnen beïnvloedt.

3. Ter vergelijking hebben we twee verkiezingsjaren geselecteerd (2006 en 2010), twee reguliere jaren (2007 en 2009) en, ten behoeve van een ander, internationaal vergelijkend onderzoek, het jaar dat op het moment van dataverzameling het meest recente voltooide niet-verkiezingsjaar was (2011). Uiteindelijk heeft de vergelijking van deze typen periodes geen noemenswaardige verschillen aan het licht gebracht, en zullen we in het verdere artikel niet over de verschillende jaren uitweiden.

4. Uit de Shapiro-Wilk test blijkt dat de afhankelijke variabele 'volume media na' niet normaal verdeeld is ($W = .611$, $p < .001$).

5. Aangezien er sprake is van overdispersie (variantie>gemiddelde) verkiezen we een negatieve binomiale regressie boven een poissonregressie. De likelihood ratio test die de twee modellen vergelijkt geeft voorkeur aan een negatieve binomiale regressie ($Chi^2(1) = 186.5$, $p < .001$).

Verder toont de Wald Chikwadraat test aan dat zowel het model zonder ($Chi^2(5) = 196$, $p < .001$) als dat met interactie effecten ($Chi^2(6) = 210$, $p < .001$) uit tabel 2 significant is.

6. Na een algemene inleidende training met alle codeurs (er is voor het project ook data over andere landen verzameld), is de codeertraining in vier uitvoerige sessies voor de Nederlandse codeurs voortgezet. Alle sessies werden begeleid door dezelfde onderzoeker om verschil in interpretatie van de variabelen te vermijden. In de trainingen werd codeurs zowel gevraagd om de inhoud van Kamervragen en krantenartikelen te test-coderen, als ook het zoeken en selecteren van relevante krantenartikelen te oefenen, totdat voldoende overeenstemming in de werkwijze en resultaten van de codeurs was bereikt. De intercodeurbetrouwbaarheidstoets, uitgevoerd op een steekproef van de artikelen, heeft een gemiddelde score van 70% overeenstemming. Dit is aanvaardbaar, maar zeker niet perfect, en vraagt dan ook om een zekere voorzichtigheid bij de interpretatie van de bevindingen.

Bibliografie

Altheide, D. L., & Snow, R. P. (1979). *Media Logic* (Vol. 89). Beverly Hills: Sage.

Bailer, S. (2011). People's Voice or Information Pool? The Role of, and Reasons for, Parliamentary Questions in the Swiss Parliament. *The Journal of Legislative Studies, 17*(3), 302-314. doi: 10.1080/13572334.2011.595123

Bakker, M., & De Pous, I. (20 oktober 2012). Is het de minister bekend dat... , *de Volkskrant,* pp. 6-7.

Bovend'Eert, P. P. T., & Kummeling, H. R. B. M. (2011). *Het Nederlandse Parlement* (11 ed.). Deventer: Kluwer.

Brandenburg, H. (2002). Who Follows Whom? The Impact of Parties on Media Agenda Formation in the 1997 British General Elections Campaign. *Harvard Journal of Press and Politics, 7*(3), 34-54.

Cook, T. E. (1986). House Members as Newsmakers: The Effects of Televising Congress. *Legislative Studies Quarterly, 11*(2), 203-226. doi: 10.2307/439876

Elmelund-Præstekær, C., Hopmann, D. N., & Nørgaard, A. S. (2011). Does Mediatization Change MP-Media Interaction and MP Attitudes toward the Media? Evidence from a Longitudinal Study of Danish MPs. *The International Journal of Press/Politics, 16*(3), 382-403. doi: 10.1177/1940161211400735

Enthoven, G. (2011). *Hoe vertellen we het de Kamer?* Delft: Eburon.

Franklin, M. N., & Norton, P. (Eds.). (1993). *Parliamentary Questions*. Oxford: Oxford University Press.

Gans, H. J. (1979). *Deciding What's News: A Study of CBS Evening News, NBC Nightly News, Newsweek, and Time*. New York: Pantheon Books.

Green-Pedersen, C., & Stubager, R. (2010). The Political Conditionality of Mass Media Influence. When Do Parties Follow Mass Media Attention. *British Journal of Political Science, 40*(3), 1-15.

Groeling, T. (2010). *When politicians attack: Party cohesion in the media.* New York: Cambridge University Press.

Harcup, T., & O'neill, D. (2001). What is news? Galtung and Ruge revisited. *Journalism studies, 2*(2), 261-280.

Helfer, L., & Van Aelst, P. (2015). What Makes Party Messages Fit for Reporting? An Experimental Study of Journalistic News Selection. *Political communication*, 1-19. doi: 10.1080/10584609.2014.969464

Kepplinger, H. M. (2002). Mediatization of Politics: Theory and Data. *Journal of Communication, 52*(4), 972-986. doi: 10.1111/j.1460-2466.2002.tb02584.x

Korpershoek, L., & Oostlander, S. J. (2006). Internationale vergelijking van het mondelinge vragenuur. Lessen voor de Tweede Kamer: Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Langer, A. I., & Sagarzazu, I. (2015). Are All Policy Decisions Equal? Explaining the Variation in Media Coverage of the UK Budget. *Policy Studies Journal*.

Lengauer, G., Esser, F., & Berganza, R. (2012). Negativity in Political News: A Review of Concepts, Operationalizations and Key Findings. *Journalism, 13*, 179-202.

Martin, S. (2011). Parliamentary Questions, the Behaviour of Legislators, and the Function of Legislatures: An Introduction. *The Journal of Legislative Studies, 17*(3), 259-270. doi: 10.1080/13572334.2011.595120

Mazzoleni, G., & Schulz, W. (1999). Mediatization of politics: a challenge for democracy. *Political Communication, 16*, 247-261.

Melenhorst, L. (2015), The Media's Role in Lawmaking: A Case Study Analysis, The International Journal of Press/Politics 30(4), 287-306.

Midtbø, T., Walgrave, S., Van Aelst, P., & Christensen, D. A. (2014). Do the media set the agenda of Parliament or is it the other way around? Agenda interactions between MPs and mass media. In K. Deschouwer & S. Depauw (Eds.). Representing the people: a survey among members of statewide and substate parliaments Oxford: Oxford University Press: 188-208.

Negrine, R. (1999). Parliaments and the Media: A Changing Relationship? *European Journal of Communication, 14*(3), 325-352. doi: 10.1177/0267323199014003002

Neuman, W. R., Just, M. R., & Crigler, A. N. (1992). *Common knowledge. News and the construction of political meaning*. Chicago: The University of Chigaco Press.

Omroep MAX. (14-03-2012). In het Haagse. Kamervoorzitter Gerdi Verbeet.

O'Neill, D., & Harcup, T. (2009). News values and selectivity. In K. Wahl-Jorgensen, & T. Hanitzsch (Eds.). *The Handbook of Journalism Studies,* (pp. 161-174). New York and London: Routledge.

Pritchard, D., & Berkowitz, D. (1993). The limits of agenda-setting: the press and political responses to crime in the United States, 1950-1980. *International Journal of Public Opinion Research, 5*(1), 86-91.

Raad voor het openbaar bestuur (ROB). (2005). Niet teveel gevraagd! Een analyse van Kamervragen. Den Haag: ROB.

Rozenberg, O., Chopin, O., Hoeffler, C., Irondelle, B., & Joana, J. (2011). Not Only a Battleground: Parliamentary Oral Questions Concerning Defence Policies in Four Western

Democracies. *The Journal of Legislative Studies, 17*(3), 340-353. doi: 10.1080/13572334.2011.595127

Russo, F., & Wiberg, M. (2010). Parliamentary Questioning in 17 European Parliaments: Some Steps towards Comparison. *The Journal of Legislative Studies, 16*(2), 215-232. doi: 10.1080/13572331003740115

Sellers, P. (2010). *Cycles of Spin. Strategic communication in the US congress.* New York: Cambridge University Press.

Soroka, S. N. (2003). Media, Public Opinion and Foreign Policy. *Harvard Journal of Press and Politics, 8*(1), 27-48.

Strömbäck, J. (2008). Four Phases of Mediatization: An Analysis of the Mediatization of Politics. *The International Journal of Press/Politics, 13*(3), 228-246. doi: 10.1177/1940161208319097

Strömbäck, J., & Van Aelst, P. (2013). Why Political Parties Adapt to the Media: Exploring the Fourth Dimension of Mediatization. *International Communication Gazette, 75*(4), 341-358.

Thesen, G. (2013). When good news is scarce and bad news is good: Government responsibilities and opposition possibilities in political agenda-setting. *European Journal of Political Research, 52*(3), 364-389. doi: 10.1111/j.1475-6765.2012.02075.x

Tresch, A. (2009). Politicians in the Media: Determinants of Legislators' Presence and Prominence in Swiss Newspapers. *The International Journal of Press/Politics, 14*(1), 67-90. doi: 10.1177/1940161208323266

Tweede Kamer. (2012). *Jaarcijfers 2011.* Retrieved from http://www.tweedekamer.nl/images/Jaarcijfers_2011_118-227352.pdf

Van Aelst, P., Sheafer, T., & Stanyer, J. (2012). The personalization of mediated political communication: A review of concepts, operationalizations and key findings. *Journalism, 13*(2), 203-220. doi: 10.1177/1464884911427802

Van Aelst, P., & Vliegenthart, R. (2014). Studying the tango. An analysis of parliamentary questions and press coverage in the Netherlands. *15*(4), 392-410. *Journalism Studies*. doi: 10.1080/1461670X.2013.831228

Van der Pas, D. (2014). Making Hay While the Sun Shines: Do Parties Only Respond to Media Attention When the Framing Is Right? *The International Journal of Press/Politics, 19*(1), 42-65. doi: 10.1177/1940161213508207

Van Holsteyn, J., & Post, V. (2009). De mensen in het land...Opmerkingen over Rita Verdonk en Geert Wilders als volksvertegenwoordigers. *Migrantenstudies, 25*(3), 177-197.

Van Noije, L., Kleinnijenhuis, J., & Oegema, D. (2008). Loss of Parliamentary Control Due to Mediatization and Europeanization: A Longitudinal and Cross-Sectional Analysis of Agenda Building in the United Kingdom and the Netherlands. *British Journal of Political Science, 38*, 455-478. doi: 10.1017/S0007123408000239

Van Santen, R. A., Helfer, L., & Van Aelst, P. (2013). When Politics Becomes News: An Analysis of Parliamentary Questions and Press Coverage in Three West-European Countries. *Acta Politica advance online publication*. doi: 10.1057/ap.2013.33

Visscher, G. (2006). De spiegel van het dagelijks gebeuren. Een eeuw vragenrecht in de Tweede Kamer. In C. C. Van Baalen, A. S. Bos, W. Breedveld, P. B. Van der Heiden, J. J. M. Ramakers & W. P. Secker (Eds.), *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2006: De waan van de dag*. Amsterdam: Uitgeverij Boom.

Vliegenthart, R., & Walgrave, S. (2008). The Contingency of Intermedia Agenda Setting: A Longitudinal Study in Belgium. *Journalism & Mass Communication Quarterly, 85*(4), 860-877. doi: 10.1177/107769900808500409

Vliegenthart, R., & Walgrave, S. (2011a). Content Matters: The Dynamics of Parliamentary Questioning in Belgium and Denmark. *Comparative Political Studies, 44*(8), 1031-1059. doi: 10.1177/0010414011405168

Vliegenthart, R., & Walgrave, S. (2011b). When the Media Matter for Politics: Partisan Moderators of Mass Media Influence on Parliament in Belgium, 1993-2000. *Party Politics, 17*(3), 321-342.

Vos, D. (2014). Which politicians pass the news gates and why? Explaining inconsistencies in research on news coverage of individual politicians. *International Journal of Communication, 8*, 2438-2461.

Walgrave, S., & Van Aelst, P. (2006). The Contingency of the Mass Media's Political Agenda-Setting Power. Towards a Preliminary Theory. *Journal of Communication, 56*(1), 88-109.

Welbers, K., Van Atteveldt, W., Schaper, J., & Ruigrok, N. (2011). Regeert de waan van de dag? De interactie tussen Parlement en media: Nederlandse Nieuwsmonitor.

Wiberg, M. (1995). Parliamentary Questioning. Control by Communication? In H. Döring (Ed.), *Parliaments and Majority Rule in Western Europe* (pp. 179-222). Frankfurt: Campus Verlag.

Wiberg, M. (Ed.). (1994). *Parliamentary Control in the Nordic Countries*. Tampere: Finnish Political Science Association.

Wierenga, P. (5 september 2011). Ik lees hier in mijn krant dat... *Dagblad De Pers,* p. 3.

Wolfe, M., Jones, B. D., & Baumgartner, F. R. (2013). A Failure to Communicate: Agenda Setting in Media and Policy Studies. *Political Communication, 30*(2), 175-192. doi: 10.1080/10584609.2012.737419

Wolfsfeld, G. (2011). *Making Sense of Media & Politics. Five Principles of Political Communication*. New York: Routledge.

Figuren en tabellen

Figuur 1. Overzicht hypothesen en onderzoeksvragen

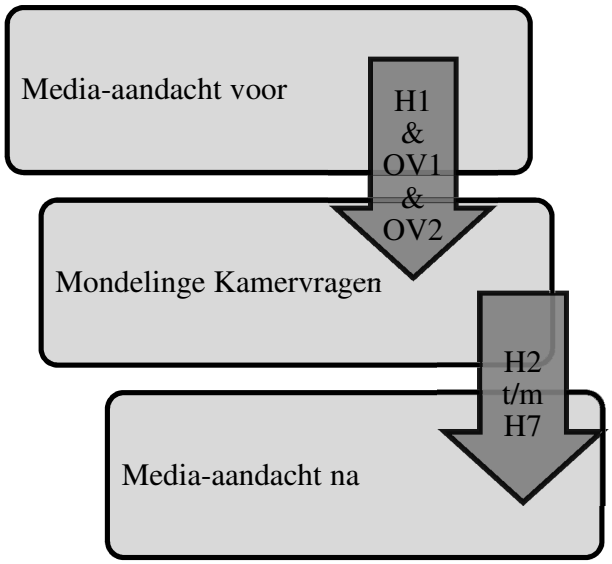

Figuur 2. Kamervragen en media-aandacht

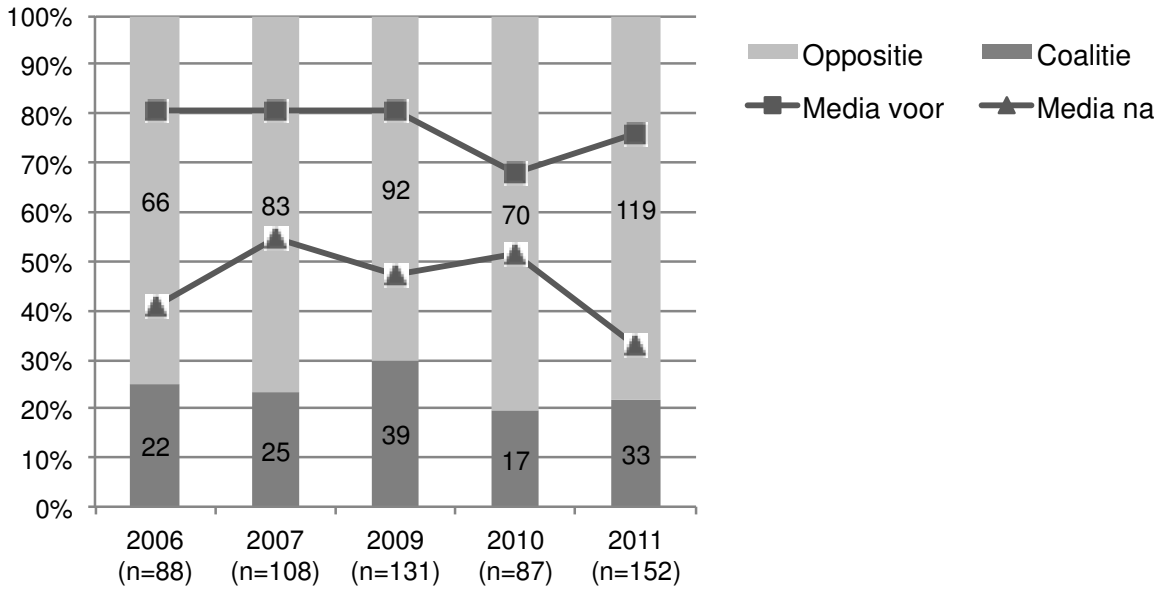

Tabel 1. Voorafgaande media-aandacht en mediaverwijzingen (coalitie versus oppositie)

	Vraagsteller coalitie	Vraagsteller oppositie
Kamervragen met media-aandacht voor onderwerp voorafgaand aan vragenuur	77% (n=105)	77% (n=333)
Kamervragen bevatten expliciete mediaverwijzing	61% (n=83)	44% (n=190)

Tabel 2. Negatieve binomiale regressieanalyse van media-aandacht na afloop van vragenuur.

	Model 1	Model 2
(Constante)	-0.633***	-0.610***
	(0.16)	(0.16)
Media-aandacht voor	0.098***	0.100***
	(0.01)	(0.01)
Kamervragen-verwijzing	0.547***	0.528**
	(.153)	(.157)
Minister (vs. staatssecetaris)	0.145	0.135
	(0.16)	(0.16)
Kritiek op bewindspersoon	0.431**	0.299#
	(0.16)	(0.17)
Coalitie (vs. oppositie)	-0.141	-0.241
	(0.15)	(0.17)
Coalitie * kritiek op bewindspersoon		0.882*
		(0.36)
AIC	2.754	2.766
McFadden's pseudo-R^2	.068	.070

Noot. N = 566, ongestandardiseerde waardes gerapporteerd; standaardafwijking tussen haakjes.
# p<.10, * p<.05, ** p<.01, *** p<.001